

Verslag 2^e bijeenkomst

Datum en locatie

Donderdag 18 maart 2024, 13:00 tot 14:30, Online

Deelnemers

Leden: Mahatma Geerdink (gemeente Harderwijk) en Rik Meijer (gemeente Enschede)

Begeleiding: Carleen Mesters en Maxime Rekkers (Adaptatie Atelier)

To do

Actielijst Woningcorporaties

Actienr	Wat	Wie	Vervaldatum
2402-01	Overzicht maken van tools en wat er is (leer- en inspiratiedocument/ groeidocument)	AA team	Doorlopend
2402-02	Opdrachtbeschrijving aanpassen (benoem jaarplanning, hoe kunnen wij bijdragen aan andere evenementen) aanpassen doel en deelvraag 3 aanpassen aan: hoe koppel je klimaat adaptieve maatregelen aan gezond leven, dat de sociaaleconomische factoren daar meer in gekoppeld worden.	AA team	1-04-2024
2402-03	Interactief document maken waarin iedereen kan bijhouden waar die persoon tegen aan loopt of juist niet.	AA Team	April
2402-04	Rik en Mahatma laten weten wie vanuit woningcorporatie de volgende keer (13 mei) aansluit.	Rik en Mahatma	8 april
2402-05	Graag eenduidige actielijst opnemen in verslag.	AA Team	continu
2402-06	Planning van de werkgroep over twee jaar verspreiden, zodat je jezelf niet te kort doet in de planning en overal genoeg tijd voor hebt.	AA team	april
2402-07	In de jaarplanning opnemen relevante bijeenkomsten van o.a. KANS, Samen Klimaatbestendig en Groene Huisvesters.	AA team	continu
2402-08	17 september wordt een bredere fysieke bijeenkomst, Maxime past de outlook invite aan	Maxime	Gereed
2402-09	Mahatma: gaat na wie van gemeente Arnhem bij onderzoek betrokken is en of er belangstelling is om aan te sluiten bij Adaptatie Atelier.	Mahatma	
2402-10	Rik noemt Adaptatie Atelier nogmaals in KAS overleg	Rik	

1. Welkom, check-in/ waar sta je nu?

Gemeente Enschede

- Prestatieafspraken - Gemeente Enschede werkt samen met woningcorporaties aan verschillende onderwerpen, waaronder prestatieafspraken. De presentatieafspraken actualiseren ze periodiek. Daarin zijn onderwerpen opgenomen zoals klimaatadaptatie,

biodiversiteit en hittestress. Het is belangrijk dat deze afspraken concreter worden en dat duidelijk is op welk niveau we afspraken willen maken.

- Regionale samenwerking - Hierover is Enschede met de woningcorporaties in gesprek o.a. in het samenwerkingsverband KAS (KlimaatActieve Stad Twente). In KAS zit de gemeente Enschede samen met de waterschap, de provincie en de gemeente Hengelo en Almelo. Van alle gemeenten zitten daar ook een aantal woningbouwcorporaties bij waar ze samen met elkaar bespreken hoe ze het bezit van de woningbouwcorporaties klimaatadaptiever kunnen krijgen. De partners in dit samenwerkingsverband verkennen op welk niveau ze afspraken kunnen maken.
- Investeringsopgave - De woningbouwcoöperaties moeten vanuit de woningbouw opgave veel investeren, denk aan de energietransitie. Gemeenten hebben een waterberging opgave waar de woningcorporaties bij nieuwbouw aan moeten voldoen. In het KAS overleg wordt besproken op welke manier je het terrein van de woningcorporaties klimaatadaptiever kan maken. Gemeente Enschede werkt ook aan verschillende projecten o.a. het hitte plan (samen met de RVO menukaart) en klimaatadaptieve tuintjes. Woningcorporaties willen zelf ook meer doen met klimaatadaptie, maar moeten prioriteiten stellen omdat alles geld kost.
- Woningcorporatie - WoON Twente is geïnteresseerd om een keer aan te sluiten. De persoon die daarvoor verantwoordelijk is gaat binnenkort met pensioen, maar er zal iemand vanuit het KAS overleg aansluiten. Rik gaat na wie.

Gemeente Harderwijk

- Thema's en agenda woningcorporaties - De situatie in Harderwijk is niet veel veranderd, ze rammelen al wat langer aan de deuren van woningcorporaties als het gaat om verduurzaming, en dan gaat het niet alleen over klimaatadaptatie maar ook over energietransitie, circulariteit en biodiversiteit (vier hoofdthema's). Er kwam heel lang geen reactie van de woningcorporaties. Er ontbrak een vertegenwoordiger die over dit onderwerp inhoudelijk in gesprek kon met de gemeente. Daar is nu verandering in gekomen. Woningcorporaties zijn als organisatie inmiddels tot conclusie gekomen dat ze toch iets moeten en willen met deze vier thema's. Binnen het kader van de prestatieafspraken gaat een duurzaamheidsconvenant opgesteld worden (om de 4 jaar hernieuwen), een intentieovereenkomst voor duurzaamheid met afspraken.
- Straten en tuinen met TV Gelderland – De groenste straat van Gelderland. Gemeente Harderwijk en Woningcorporatie Uwoon deden aan dit project mee samen met TV Gelderland. TV Gelderland heeft dit hele proces begeleid en maakte er een wedstrijd van (de groenste straat de meeste m²'s). Het project ging over het vergroenen van straten in Gelderland. Vanuit woningcorporaties is het tegengaan van verloedering in de straat een belangrijk onderwerp, meer dan verduurzaming. De drijfveer van de woningcorporaties is het tegengaan van verloedering door het aanleggen van mooie (klimaatadaptieve) tuinen.
- Tuincoaches en tuin-normen – In de gemeente Harderwijk lopen twee tuincoaches (vrijwilligers) rond die gekoppeld zijn aan de subsidieregeling. De subsidieregeling is gericht op woningeigenaren, maar huurders mogen er ook gebruik van maken mits ze goedkeuring hebben van de verhuurder. Op deze manier is er ook contact met de woningcorporaties. Onder andere door dit traject zijn er veel vragen ontstaan binnen woningcorporaties, want stel er worden irrigatiekratten geïnstalleerd, neemt de volgende bewoner die dan over en wat als die dat niet wil? Is een verharde tuin standaard en moet de volgende huurder dat overnemen of moet de volgende huurder de tuin opleveren met minimaal de helft vergroening. De tuin moet namelijk netjes worden opgeleverd, maar de vraag ontstaat wat valt er onder 'netjes'?
- Inzicht: Paard van Troje - Het onderwerp verloedering gebruiken om klimaatadaptieve maatregelen aan een project te koppelen. Zo creëer je haakjes om klimaatadaptieve maatregelen aan te hangen. Rik beaamt dit, zo verbind je belangen aan elkaar.
- Ambitieniveau – Er ligt veel focus op het klimaatadaptiever maken van voortuinen. Bij het project van TV Gelderland werd er ook geschakeld tussen het ambitieniveau van de

individuele bewoners: wat is het hoogst mogelijk haalbare per inwoner om een klimaat adaptieve/ groene tuin te creëren?

- De bal ligt nu bij de woningcorporaties om in actie te komen op de vier thema's.
- Communicatie met huurders - Wie communiceert met de huurders? Gemeente Harderwijk wil dat de woningcorporaties dit doen, omdat zij al een relatie hebben met de huurders.

2. Aanpak en strategie

Verslag 12 oktober

- Geen aanvullingen.

Opdrachtbeschrijving

- Enschede: Deelvraag 1 en 3 combineren met elkaar?
  - Deelvraag 1: Hoe kun je als decentrale overheid samenwerken met woningcorporaties en hun huurders om hun gebouwen en terreinen natuur inclusief en klimaatbestendig in te richten?
  - Deelvraag 2: Hoe zet je daarvoor de best passende mix in van participatie, communicatie, financiële prikkels en borging via regelgeving?
  - Deelvraag 3: Hoe benut, versterk en borg je de samenhang met andere duurzaamheidstransities, zoals duurzame energie en circulaire economie?
- Carleen: Deelvraag 3 aanpassen aan: hoe koppel je klimaat adaptieve maatregelen aan gezond leven, dat de sociaaleconomische factoren daar meer in gekoppeld worden.

Beleidsmixer als kapstok

- Samen met corporaties – (Harderwijk) De opgave geldt voor de gemeenten en woningcorporaties. Vanuit de overheid stellen we de opgaven centraal die wij zien, maar misschien zien de gebiedseigenaren, gebiedsbeheerders en gebiedsgebruikers wel heel andere opgaven voor zich. Dan zou het slim zijn om de beleidsmixer samen met woningcorporaties te doorlopen. Zo voorkom je dat een opgave over de schutting wordt gegooid omdat de gemeente het belangrijk vindt. Het zou goed zijn om bij woningcorporaties te horen wat zij belangrijk vinden en hoe we daar eventueel ons eigen doel aan kunnen koppelen. Kortom: dat we het niet óver de woningcorporaties hebben, maar dit samen met hen doen.
- Eigenaarschap – (Harderwijk) Een belangrijke vraag hierin is 'Wie is in de lead?'. Het blijft oppassen dat we het project niet doodknuffelen of overnemen.
- Overeenstemming op doelen - In de gemeente Enschede valt op dat, zowel binnen de afdelingen van het fysieke als het sociale domein als bij woningbouwcorporaties, er snel overeenstemming is wanneer het gaat over leefbaarheid en gezondheid. Dat in ieder geval er doelstellingen zijn waar je met elkaar voor wilt gaan. Hoe je dat vervolgens realiseert en waar je daar wel of niet tegenaan loopt en welke prioriteiten er zijn, dat kan je later bespreken. Vanuit dat gemeenschappelijke doel helpt het wel heel erg om een plan te maken. Dit kan de focus zijn voor de werkgroep: hoe creëer je en zorg je samen voor een toekomstige duurzame, leefbare en gezonde wijk en welke bijdragen kun je daaraan leveren? Dat is nu gebruikelijk voor de openbare ruimte, maar dit geldt ook voor particulier terrein en dan in dit geval specifiek voor woningcorporaties.
- Hitte meten – (Harderwijk) In Arnhem loopt een project met subsidie van de provincie waar gemeten wordt aan hitte aan en in woningen d.m.v. speciale meetkastjes. Mahatma vraagt na wie dat doet en of hierover een volgende keer iets vertellen is. In Enschede start samen met Woningcorporatie Domijn een onderzoek vanuit Universiteit Twente rond hittestress ism de WUR (sociaal impact hittestress) gefinancierd met een NWO-subsidie. Ook in 2017 is de WUR twee keer op bezoek geweest. Hier ligt een relatie met de menukaart Hitte (door RVO, ism HvA en Tauw/Edwin van der Strate).

- Doel WG Woningcorporaties inbedden in hoger doel? – Overwegen om de focus meer te leggen bij leefbaarheid en gezondheid en daar klimaatbestendig en natuurinclusief als middel in gaan zetten en niet als doel. Een spoor als de energietransitie is daar ook onder te hangen, want die hangt ook onder het hogere doel van een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving en toekomst. Zo creëer je hetzelfde doel bij alle betrokken partijen, maar heeft iedereen verschillende sporen (middelen) om dat doel te realiseren. Zo maak je de vraagstukken van klimaatadaptatie en natuurinclusiviteit een onderdeel van het geheel en voorkom je dat partners denken dat er een extra onderdeel bij komt waar ze geen tijd en geld voor hebben.
- Rik en Mahatma geven aan overtuigd te zijn dat woningcorporaties de natuurlijke partners zijn om impact mee te maken.
- Planning van de werkgroep over twee jaar spreiden, zodat je jezelf niet te kort doet in de planning en overall genoeg tijd voor hebt. Actie AA: In de jaarplanning opnemen relevante bijeenkomsten van o.a. KANS, Samen Klimaatbestendig en Groene Huisvesters.
- Er is een wens om de volgende bijeenkomst (13 mei of later) fysiek met alle partners te doen (Gemeenten en woningcorporaties). Rik en Mahatma polsen de woningcorporatie om 13 mei aan te sluiten. Op 17 september organiseren we dan een bredere fysieke bijeenkomst. Maxime past de outlook invite hier vast op aan.
- Belangstellende gemeenten:
  - Rik heeft gepolst bij verschillende gemeenten, maar daar is op dit moment nog niks uitgekomen. Rik zal Adaptatie Atelier nog een keer noemen in KAS overleg.
  - Mahatma gaat na wie van gemeente Arnhem bij onderzoek betrokken is en of er belangstelling is om aan te sluiten bij Adaptatie Atelier.

3. Afsluiting

De opdrachtbeschrijving wordt aangepast zodat het makkelijker wordt om gezamenlijke doelen te creëren samen met de woningcorporaties en dat je vervolgens via deze manier klimaatadaptieve maatregelen kan koppelen aan het gezamenlijke doel.

Contact Adaptatie Atelier: Carleen Mesters (vraag@carleenmesters.nl) en Maxime Rekkers (maxime@adaptatieatelier.net, 06 17765163)